

Література:

1. Шевчук В. Сучасні проблеми криміналістики в умовах війни та глобальних загроз. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2022. Вип. 3. С.11–29. DOI: 10.32353/khrife.3.2022.02.
2. Градун С. А. Правова регламентація використання поліграфа в секторі безпеки і оборони України. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. №3 (2024). С. 67–80.
3. Сучасна технологія виявлення обману – поліграф EyeDetect. Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці. URL: <https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya>.
4. Орлова Т. А., Волобуєв І. Р. Сучасні можливості експертної технології використання поліграфа під час розслідування кримінальних правопорушень. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С.266–272. <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.37>.
5. Курман О. В., Балибіна А. Р. Використання поліграфа при розслідуванні кримінальних правопорушень: проблеми тактики та правового регулювання. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 4. С.686–691. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.114>.
6. Бутіна М. Чи дозволяє КПК України використовувати комп'ютерний поліграф як доказ: судова практика. *Юридична Газета*. 10 жовтня 2023. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/chidozvolyae-kpk-ukrayini-vikoristovuvati-kompyuterniy-poligraf-yak-dokaz-sudovapraktika.html>
7. Градун С. А. Дискусійні питання використання поліграфа в кримінально-му провадженні. *Правовий часопис Донбасу*. 2023. №2 (83). С. 39–44.

Олексій Одерій

*професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
доктор юридичних наук Донецького державного університету
внутрішніх справ, професор,
м. Кропивницький, Україна*

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ПРИХОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Одним із сучасних методів оцінювання отриманої від суб'єкта інформації є психофізіологічний метод з використанням поліграфу. Поліграф – це комп'ютерний технічний прилад з відповідним програмним забезпеченням, який здійснює реєстрацію та оцінювання фізіологічних реакцій особи у відповідь на пред'явлені за спеціальною методикою тестові стимули щонайменше респіраторної діяльності, електродермальної ак-

тивності та серцево-судинної діяльності, а також обов'язково має давач рухової активності [1, с. 11]. Поліграф не читає думки і не виявляє брехню, а лише реєструє фізіологічну активність та зміни параметрів. Саме тому на поліграфі повинен працювати не просто оператор-регістратор, а фахівець психолог, який з величезного масиву інформації зможе вірно виділити реакції організму, що свідчать про надання неправдивої інформації або приховування відомої інформації [2, с. 25].

На тепер поліграфні прилади використовуються практично у всіх сферах, де виникає необхідність перевірки ступені достовірності інформації, яка отримується. Водночас, використання таких приладів залишається науковою, моральною та практичною проблемою, а тому цілком зрозуміло що в Україні та за кордоном й дотепер точаться дискусії стосовно певних проблем використання поліграфа, а саме:

а) проблем теоретичного осмислення можливості використання штучного інтелекту (надалі ШІ) для удосконалення психофізіологічного методу детекції;

б) осмислення можливостей застосування інноваційних поліграфічних пристроїв;

в) удосконалення правового регулювання застосування поліграфа;

г) проблема особливостей сприйняття стимулів під час проходження перевірки з використанням поліграфа, детермінованість сприйняття стимулів різними факторами (у тому числі й акцентуаціями характеру);

д) методологічні проблеми застосування поліграфа та ін.

Проте наявність певних проблем не виключає роботу по розробці концепції застосування ШІ у правоохоронній діяльності [3; 4]. Особливо активно за кордоном розглядається можливість використання технологій ШІ з метою психофізіологічної детекції брехні. За даними сучасних зарубіжних досліджень, виявлення прихованої інформації вже здійснюється з використанням генеративного штучного інтелекту.

Так, спеціально розроблений машинний алгоритм «Veritas AI» [5] є продуктом інтеграції обчислювальної лінгвістики та штучного інтелекту. Дана модель є Chat-GPT в області поліграфології. Програмний модуль дозволяє використовувати попередньо навчені генеративні трансформатори [6] для виявлення мовних сигналів, що вказують на обман. Програма була навчена на основі аналізу істинних і помилкових діалогів (містять синтаксичні елементи обману). Як відзначають автори експериментальної моделі, їх розробка в області автоматизованої оцінки достовірності встановлює новий стандарт для аналізу істини в цифрову епоху [7].

«Veritas AI», як й інші технології штучного інтелекту, може бути використаний для детекції брехні за допомогою різних методів аналізу даних і обробки природної мови, зокрема:

1) аналіз текстів. Використання алгоритмів обробки природної мови (NLP) для аналізу письмових або усних показань. ШІ може виявляти патерни (шаблони), які часто асоціюються з брехнею (невідповідність в розповідях, емоціональні реакції, використання невизначених виразів та ін.);

2) аналіз поведінки. ШІ може аналізувати відео- або аудіозаписи, щоб виявити невербальні сигнали, такі як міміка, жести та інтонація, які можуть вказувати на нечесність;

3) соціальні мережі та онлайн-комунікації. ШІ може аналізувати повідомлення в соціальних мережах або месенджерах для виявлення потенційно неправдивої інформації;

4) предикативні моделі (моделі-прогнози). Створення моделей, які можуть прогнозувати ймовірність брехні на основі історичних даних (архівний метод дослідження особистості) та інших факторів, таких, наприклад, як контекст ситуації;

5) обробка великих за обсягом даних. Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу великих обсягів даних з метою виявлення аномалій або невідповідностей у повідомленій інформації;

6) інтерфейси для опитувань. Розробка інтерактивних систем для проведення опитувань та інтерв'ю, які можуть адаптуватися в реальному часі на основі відповідей респондента, щоб більш точно оцінювати достовірність повідомлюваної інформації.

Важливо мати на увазі, що детекція брехні – це складне завдання, і результати можуть бути не завжди точними. Етичні та правові аспекти використання таких технологій також вимагають уважного розгляду, щоб уникнути неетичного та неправомірного їх застосування.

Література:

1. Поліграфологія: основні терміни та поняття [Текст] : словн. / за заг. ред., д.ю.н., професора Удалової Л. Д., д.ю.н., професора Чернявського С. С., к.і.н., с.н.с. Алексеевої-Процюк Д. О. [колектив авторів]. К.: ТОВ «Альянт», 2022. 46 с.

2. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців : методичні рекомендації/ Автори-упорядники: М. С. Цуцкірідзе, О. В. Одерій, В. В. Бурлака та ін. Київ. 2024. 112 с.

3. Матуелене С., Шевчук В., Балтрунене Ю. Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: вітчизняний та європейський досвід. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2023. Вип. 4 (29). С. 12–46. DOI: 10.32353/khrife.4.2022.02.

4. Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності: матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.). Харків: Право, 2020. 112 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83_%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD-%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB_5.11.2020.pdf

5. Сайт. CfqNVeritas AI | AI Compliance Platform : <https://www.viaveritas.ai/>

6. Більш детально про генеративні трансформатори дивись: Бізюк А. В., Олійник В. М. Штучний інтелект у генерації контенту: технології, виклики та застосування в освіті // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології. Сучасні тренди. Т. 1: колективна монографія (для спеціальностей G20 Видавництво та поліграфія, F3 Комп'ютерні науки). Харків. 2025. С. 85–104. DOI: <https://doi.org/10.30837/PMW.2025.T1.085>

7. Mukherjee A. Veritas AI: The ChatGPT Polygraph // April Asian Journal of Research in Computer Science. 2024. Vol. 17. Iss. 6. P. 157–177. DOI: 10.9734/AJRCOS/2024/v17i6465

Микола Погорецький

*доктор юридичних наук, професор,
член кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи Київського національного університету імені
Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Інтенсивна цифровізація правосуддя, розвиток психологічних і технічних методів оцінки достовірності показань, а також зростання суспільно-